

Stof tot nadenken

Voorganger: pastor Christiaan Boers

Lezingen:

1^e schriftlezing: Jesaja 52, 1-6

2^e schriftlezing: Marcus 6, 6b-13

Gemeente van de Heer Jezus Christus, wat fijn dat u er vanmorgen bent. Ik veronderstel dat de vreugde u hier heeft gebracht, zoals dat prachtige gezang zingt: de vreugde brengt ons naar het huis waar het Woord geschiedt. Ja, vreugde en blijdschap. Om de goede boodschap die gebracht gaat worden. En ondanks dat we dat goede nieuws in sober, typisch Marcussiaanse eenvoud aangezegd krijgen, hetgeen nogal in contrast staat mét de blijde boodschap van de nabijheid van het Koninkrijk, moeten we ons die vreugde toe-eigenen.

Ingetogen taal gecombineerd met een opgetogen verhaal. Bijna politiek of diplomatiek.

Ik vroeg me van de week bij de voorbereiding voor deze dienst af hoe het zou zijn als we Marcus loslaten op de situatie rond Europa en Griekenland van de afgelopen tijd. Is er dan nog een goede boodschap die overblijft? Of zien we alleen nog, door de wat mij betreft nogal hype-achtige wijze van berichtgeving, de oneerlijkheid en het onverantwoord gedrag van de Griekse regering? U moet het me maar niet kwalijk nemen dat ik vandaag uitkom bij de actualiteit.

Maar het is opvallend stil vanuit de kerken, ook de Protestantse kerk, als het gaat om Griekenland. Al laat de Trouw van gisteren gelukkig enkele kerkmensen aan het woord daarover. Niet dat de kerk verstand heeft of moet hebben van economie, want dat is door de complexiteit wereldwijd een ondoordringbare wirwar geworden. Alles is afhankelijk gemaakt van alles, en niets lijkt nog autonoom te kunnen bestaan. Maar juist dáar hoort de kerk zich te manifesteren. In die ruimte en vrijheid van wat niet gebonden zou moeten zijn. Begrippen als solidariteit, loyaliteit, liefde en compassie horen in die vrije ruimte. Bij wijze van spreken daar waar de wereldse wetten niet gelden (ik ben overigens geen fan van Abraham Kuijper, maar dat terzijde). Wereldvreemd zijn, in de goede zin van het woord. Kerken, waar klinken uw woorden van solidariteit en tegendraadsheid? Hoe kan Europa Griekenland zo de maat nemen, terwijl het land overspoeld wordt met tientallen duizenden vluchtelingen per jaar en Europa nog geen begin maakt met een verdeling van hoeveel vluchtelingen er in de lidstaten worden opgenomen? In Nederland hebben we het over twee hallen vol, enkele honderden dus. De goede boodschap voor Griekenland? Ik kom er straks nog wel even op terug.

Want de lezingen vandaag, ze gaan ons vreugde geven. Echt waar. Ze zeggen iets over herstel, over opnieuw

beginnen. De profetie van Jesaja is er klip en klaar over. Recht doen aan de minste mens, daar gaat het Rijk Gods over. Dat is de wereld zoals bedoeld van oorsprong aan. En is die wereld er nog niet, geloof dan dat die komt. En geloof dat er altijd weer mogelijkheden zijn op het moment dat die wereld ver weg lijkt. De jongeren van Griekenland, zo las ik, stemde met zijn allen 'nee' bij het referendum, omdat zij geloven in de nieuwe toekomst. Dat is de houding van een generatie die ondanks alles, zich durft te laven aan andere termen dan die van de economie.

“Ooit trok mijn volk naar Egypte om daar als vreemdeling te leven”, zegt de Heer door de pen van Jesaja. “Voor niets is mijn volk weggenomen, dag in dag uit wordt mijn naam bezoedeld.”

De blik van de Heer naar achteren levert weinig hoop op voor de toekomst. Het moet genoemd worden, dat wel. Zonder geschiedenis immers geen toekomst, dat is waar.

De Heer komt dan via de pen van Jesaja met een prachtig beeld, Hij zegt: “schud het stof van je af en sta op, Jeruzalem. Bekleed je met kracht en nooit zal je meer worden betreden door wie onbesneden is, of onrein. Je ketenen om je hals zijn losgemaakt, gevangen vrouwe Sion.”

We weten inmiddels hoe fnuikend een nekklem kan werken met de dood van de Arubaanse jongen Mitch Henriquez. Voor je het weet overschrijdt het een grens van wat de bedoeling ervan is. “De ketenen om de hals, je moet ze niet willen, Jeruzalem. Ze houden je in de wurggreep van de demonen. Ze zetten je vast en voor je het weet ben je één van hen. Je handelt als een demon, je spreekt met kwade tong, je volgt zonder aarzeling de wegen van het kwaad. Je denkt niet zelf meer vanuit wie je was en bent en weer moet worden. Klop toch het stof van je af”.

Door het Jesaja visioen kunnen we nu ook al een beetje Marcus begrijpen. We zijn getuige van een eerste loslating van Jezus wat betreft zijn heilzaam werk in de regio. Hij kan het niet meer alleen af, en heeft meer mensen nodig. De twaalf worden ingeschakeld, er is werk aan de winkel voor hen. Steeds verder moet de goede boodschap.

En paarsgewijs, twee aan twee, worden de leerlingen naar alle plaatsen in de omtrek gestuurd.

Wat die omtrek is, valt te verstaan uit een voorgaand tekstgedeelte. U hebt daar vorige week over gehoord. Jezus is dan in zijn vaderstad aangekomen, Nazareth, en Hij ontvangt daar allesbehalve een hartelijk

ontvangst. “Nergens wordt een profeet zo miskend als in zijn eigen stad”, zo had Hij toen moeten constateren.

Het is in die omtrek, van Nazareth dus, dat Hij nu zijn leerlingen erop uit stuurt. Alsof zij het van Hem moeten overnemen, het stokje. En dat is ook precies wat er van de leerlingen gevraagd wordt: doe je sandalen aan en neem een stok mee, een staf. Verder niets. Sandalen en een stok. Herdersuitrusting zou je kunnen zeggen. Daarmee gaan ze de schapen zoeken om een nieuwe kudde te formeren.

En dan volgt er een nogal opzienbarende tweede opdracht van Jezus. Namelijk, als ze dan ergens onderdak krijgen moeten ze daar blijven alvorens weer verder te reizen. Zijn ze echter ergens niet welkom, dan moeten ze daar weggaan, meteen. En als teken dat ze niets meer met die mensen te maken willen hebben, moeten ze het stof van hun voeten schudden.

Wat horen wij daar nu in? Jesaja met zijn visioen over het stof of een brute manier om te zeggen: “wij als volgelingen van Jezus hebben het goede nieuws, wil je het niet horen, nou dan kijken we je ook niet meer aan, keren je de rug toe en schudden het stof van de voeten, ter plekke.” Enerzijds staat er in de tekst dus dat betrekkelijk vanzelfsprekende zinnetje dat als de leerlingen ergens onderdak krijgen, dat ze daar moeten blijven alvorens te verder reizen, en anderzijds is er die zin van het stof.

Het eerste geval staat duidelijk voor de spreekwoordelijke gastvrijheid naar goed joods gebruik: word je verwelkomd, dan laat je het uit je hoofd om er geen gehoor aan te geven. In zuidelijke landen heb je dat nu nog steeds meer dan bijvoorbeeld hier in Nederland. Wij slaan een gastvrijheid net zo gemakkelijk af als dat we het accepteren. Ik wel in ieder geval. Allerlei maren en mitsen strijden om voorrang alvorens ik een uitnodiging aanvaard en volgens mij ben ik daarin geen uitzondering. Zo niet in Israël. Bovendien staat er nog iets bij in Marcus: “je blijft ergens totdat je verder reist”. Met andere woorden, ga niet verder met je reis, vooraleer er iets van je taak is volbracht. Wat die taak is, valt nog te bezien overigens. Maar dan, je bent ergens niet welkom. Er is geen gastvrijheid. Dan moet je iets laten merken van dat je niets meer met hen te maken wilt hebben. Even wat vertaal- en handschriftwerk over deze zin, die ik niet van mijzelf heb, hoor, maar vanuit commentaren. Er wordt vermoed dat deze laatste zin niet van Marcus is. De Statenvertaling kent nog de volgende zin, dat het oordeel over hen erger is dan over Sodom en Gomorra. En de huidige vertaling wil toch iets van die strekking. Maar al met al verliest het daarmee iets van een andere betekenis die er óók is bedoeld. Namelijk dat het afschudden van het stof een getuigenis is.

Ook hier weer wat achtergrond: als een jood uit het buitenland terugkwam, dan stampde hij bij terugkeer in

het land; een stampend gebaar, alsof hij het opgelopen stof dat hij meenam van ver, afschudt. Waarom?

Omdat het stof van de heidenen is, en daarover zal God wel oordelen, dus mag jij het van je afstampen. Ik hoop dat u hoort hoe dit ritueel, want dat is het eigenlijk, de gedachte in zich heeft van: de leerling hoeft er niets mee, hij laat het van zijn voeten glijden, en God weet er wel raad mee. Hij zal oordelen over hoe en wat. Daarvan is dat stof het getuigenis.

En dat klinkt toch wel wat anders, dan dat de discipelen niets meer met hen te maken wilden hebben. Want dat wilden ze juist wel met dit ritueel. Ze wilden juist wel dat God met hen te maken heeft, ook al vinden zij zelf een gesloten deur. Door het afstampen van het stof, laten zij als het ware in een ritueel zien dat zij als leerlingen de macht over die mensen niet hebben, maar dat God op dit gesloten gebied zijn heil zal doen gelden. Het stof, gebracht door de mannen met een staf, wordt aarde voor een nieuwe schepping. Je bent stof, en tot stof keer je terug. De geslotenheid van je bestaan, de dichte luiken van je huis, de ketenen om je hals, smeken om losgemaakt te worden, bevrijd te zijn. Schud het af.

We keren nog weer even terug naar Jesaja. Als u hebt meegelezen zult u hebben gezien dat in de nieuwe Bijbelvertaling dat zo mooi is afgedrukt. Als een lied, als een gedicht, of moet ik zeggen, als liturgie. Een lied dat oproept aan Sion om te ontwaken, en op te staan, en het stof af te schudden. Liturgie, dat is het. Dienst aan de wereld, zoals is bedoeld ten behoeve van het Rijk Gods.

En dat wordt verklaard vanuit de verlatenheid van de God van Israël zelf. Hij die keer op keer moest zien dat het volk Hem de rug toekeerde, en nu in de ballingschap Hem aanroept, ja die verlate God, die zegt: die ballingschap zal teniet gedaan worden, omdat juist in de angst van de ballingschap de NAAM van de HEER niet verstaan wordt. Met andere woorden, juist in de ballingschap krijgt God geen poot aan de grond. Is er geen stof om af te schudden. Juist in de ballingschap zal de tegenstander zeggen: waar is die God van je? Ontwaak en sta op, schud het stof van je voeten, je bent vrij. Het zijn woorden die oproepen te gaan. Er zit beweging in. De moedeloosheid voorbij. Ja, woorden die klinken en oproepen tot daadkracht.

Als je niet ontvangen wordt als leerling van Jezus, terug naar Marcus, schud dan het stof van je voeten. Tot een getuigenis. Want als je dat ritueel uitvoert, dan ziet de ander dat je je niet laat knechten door tegenslag. Dat je je niet onderwerpt aan een laatste woord van een ander. Er is een volgend begin, misschien niet hier, dan wel daar.

“Soms groet een licht van vreugde de christen als hij zingt: de Heer is 't die met vleugels van liefde hem omringt. God doet zijn hand toch open, zijn lof krijgt stem in mij. Daar ik op Hem mag hopen, ben ik alleen maar blij.’

Daar heb je het woord, blij. Het is dezelfde vreugde misschien als die van uw komst hier naar de kerk. Vergis u niet, het heeft een diepe lading, het woord. Het is niet de blijheid van dat je de postcodeloterij hebt gewonnen, of dat je aandelen het goed gedaan hebben. De ervaring van de vreugde van het goede nieuws leidt tot verdieping van de geloofskennis bij jezelf, en vervolgens zaai je dat bij anderen opdat die dat ook mogen ervaren en erdoor geraakt worden. De ervaring van vreugde zet je in beweging. De goede boodschap die mag verkondigd worden, wordt tegelijk de beleving ervan. Die verschuiving, die beweging is essentieel in het tekstgedeelte vandaag.

Hoe, want dat moet de vraag ook zijn van vanmorgen, hoe vertaalt zich dat naar ons eigen leven, ons eigen kerkelijk handelen en doen en denken? Hoe gaan wij de hort op met het goede nieuws? Zijn wij overal welkom en zo niet, wat doen wij dan? En de landelijke Protestantse kerk hoe doet zij dat? Al wat jaren geleden was ik op een symposium van theologen over de vraag of de theologie toekomst heeft. Er was de dogmaticus, die zei dat geloven betekent: weet hebben van de geschiedenis en traditie, kennis van zijn gang door de eeuwen heen. En dat met het steeds meer wegtrekken van het religieuze erfgoed in onze samenleving, het steeds moeilijker wordt om je geloof nog in het publieke domein te handhaven. Godsdienst is meer en meer iets van jezelf geworden, dat doe je in je privé-omgeving. Er was op dit symposium ook iemand, die zich sterk maakte voor een veel grotere rol van de geloofservaring in de samenleving. Daarmee wordt God niet naar de marges weggedrukt, maar krijgt Hij, door de mensen een centralere plaats. Beide

opvattingen lijken we vandaag te horen. Weet hebben als kerken en gelovigen van de lange heilsgeschiedenis van de God van Israël is fundamenteel voor het geloof nu en hoe deze bemiddeld wordt in de wereld. Het kan niet zonder Gods eeuwige weg met Zijn creatuur. En tegelijk telt de vreugde van het geloof, in al zijn diepte en reikwijdte, die ons wordt aangezegd. Daar ligt de enorme taak die de gemeente en de kerk heeft naar de wereld. En dus die Europa heeft met zijn joods christelijke wortels naar Griekenland. Schud het stof af van je voeten, Europa, ook al ben je niet welkom op jouw condities. Wees een getuigenis van Hem die zegt: "hier ben Ik". Tot slot, het lied dat we nu gaan zingen, is een vreemd lied. Vol vreemde intervallen. Is dat misschien wat de goede boodschap met ons wil doen? Ons vervreemden opdat we bekenden worden van de vreemdeling? Bekenden van het heil dat wij verwachten. *Wij, die leven, wij verwachten met wie gingen dat de hemel ooit zal aarden. Ongeziene ooit beloofde verre verten zoeken wij op hoop van zegen. Amen.*

Zegenbede:

Dat wij gezien zijn in Gods ogen en dat in ons Zijn licht niet dooft.

Dat Hij ons steeds blijft bewegen, ons aan elkaar geeft als thuis en toekomst.

Dat wij elkaar hervinden bij Zijn Licht wanneer de avond valt.

Dat Hij Zijn Naam in onze dromen schrijft.

Daartoe zegene ons de Levende, Vader, Zoon en Geest.

Amen.